

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 14 Juli 1918. N^o. 2112.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE, Bureau: N.Z. Voorburgwal 50—60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.20, voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f—10. Abonneementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertentie: van 1 tot 8 regels f1.20, voor elke regel meer f—20. Aanvragen en vermelding van lefdegeven f—12 per regel.

„En de boeken werden geopend“.

En ik zag de dooden, klein en groot, staande voor God, en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hunne werken. Openb. XX: 12.

Aangrijpend is de betekenis van het Boek, dat in het gewogen van de boeken die geopend worden hier uitkomt. Uit het Scheppingsverhaal kwam ons wel de voorstelling toe, dat er in den mensch iets leeft en werkt, dat aan een beeld, een afbeelding van het doen Gods doet denken, maar hier eerst wordt ons hiervan de klare uitdrukking gegeven. Hier toch komt 't er op neder, dat aan den mensch door het schrift het wonder vermogen is toebedeeld, om de heugenis van het verleden voor zich te doen opleven.

Ook zonder van dit boek te gewagen, komt 't wel op alle manier uit, dat we met onzen God zekere heugenis gemeen hebben, doch wat in onzen God de volmaakte, de voltrekte, de in niets tekort schietende heugenis van het verleden is, draagt bij ons, menschen, steeds een gebrekkelijk karakter, en zelfs valt niet te ontkennen, dat hetgeen wij in 't kort „heugenis“ noemen, met de jaren nog sterk mindert en afneemt. Maar het feit blijft dan toch, dat aan ons menschen, in het beeld Gods, dat wij bij de Schepping ontvingen, ook deze hooge eigenschap verleend is, dat het verleden voor ons na leeft en met ons meeleeft, en dat nog telkens weer, wat in het verleden in ons omging en niet ons voorviel, in onze gedachten voortleeft en er weer uit oplet.

Iets hiervan neemt ge ook bij sommige dieren waar. Vooral de dieren met wie 's menschen omgang veelvuldig is, behouden heugenis van wat ze in ons doen ontwaren. Denk slechts aan het paard, aan den hond, aan enkele vogelen, en immers ge bespeurt het telkens, hoe ze hun meester kennen en herkennen. Soms zelfs is de werking van die heugenis zoo sterk, dat ze 't geen bij den mensch wordt waargenomen, overtreffen. Zie 't maar bij de politie, hoe men daar den hond zelfs bezigt, om een vergrijp of misdaad op 't spoor te komen, die anders aan alle ontdekking ontsnappen.

Doch al moet toegegeven, dat deze actie in de heugenis ook bij enkele dieren in zeer verrijden vorm zich aandient, toch staat anderszits uit heel de historie vast, hoe het duurzaam en blijvend met zich omdragen van de heugenis der dingen die we beleefden, bij den mensch een bijna Goddelijke volkomenheid bereikt heeft.

Voor al wat sterk de conscientie aangreep, mag dit gezegd worden. Tal van voorvallen en gebeurtenissen vergeet men weer, doch begane ergerlijke zonden, die van achteren de mensch telkens weer wakker maken, blijven in onze heugenis als ingeroest, en komen na vijfentwintig en meer jaren nog even klaar en helder in ons besef op, als den dag nadat ze gebeurden.

Met deze wondergave der heugenis hangt nu rechtstreeks saam, wat hier ons in 't Boek wordt aangezegd.

Hoe sterk ook onze heugenis werken kunne, toch is er geen de minste twijfel aan, of we lijden, zeer sterk zelfs, aan vergeetelheid. Lessen, die een kind gisteren van buiten opzei voor zijn leermeester, en prompt keude, is het over een jaar meest gadij vergeten. En zooals 't op school gaat, gaat 't ook in 't leven toe. Waarom we het één zoo klaar ons herinneren, en het andere zoo spoedig totaal vergeten, is een mysterie, en daarvan kunnen we ons geen rekenschap geven, maar het feit ligt er eenmaal toe, dat we den naam van een jaartal als in ons geheugen ingeprent heel ons leven met ons omdragen, en dat er daarentegen andere namen en jaartallen zijn, die na verloop van een week of van nog minder reeds glad vergeten. Natuurlijk heeft dit alles zijn oorzaken en beweegredenen, maar ons is 't niet gegeven, hiervan steeds de oorzaak te doorzien. Vandaar dat wij alleen te rekenen hebben met het feit, dat we de gave van de heugenis van onzen God ontvingen, doch dat ze niet dan zeer onvolkomen werkt.

Dit nu is het, waarop gewezen wordt door de vermelding van het Boek, dat, als het „oordeel ingaat, staat geopend te worden.

Ook in ons gewoon menschelek leven doet vaak, bij geldzaken, het boek zijn onmisbare diensten. Slechts zeer ten deele behouden we de preciese heugenis van onze

uitgaven, die van den morgen tot den avond doorgaan. De zeer arme is hierin uiterst nauwkeurig en weet tot op een enkele cent na uit 't hoofd u al zijn inkomsten en uitgaven voor te rekenen, maar in een druk gezin van zekere gegoedheid, treedt aanstands vergeetelheid in, en komt ge op een kantoor dat groote zaken doet, dan zou alle orde in wanorde verkeeren, indien niet stipt en precies in boek bij boek alle inkomsten en uitgaven geboekt stonden.

Waar bij onzen God alle heugenis volkomen is, nooit aan vermindering lijdt, noch feilen kent, is bij ons menschen steeds met tweelei te rekenen, ten eerste met wat ons geheugen wist te bewaren, en ten andere met wat geboekt moest, om niet ten eenenmale zoek te raken.

Is hier alzo sprake van een Boek, dat als het oordeel nadert zal geopend worden, dan dient dit Boek in 't minst niet om de Goddelijke heugenis te hulp te komen, maar eeniglijk en uitsluitend, om de dooden die opstaan om de eindbeslissing tegen te gaan, met volkomen klaarheid hun verleden te doen inzien.

Nu staan we hier voor wat ons een raadsel schijnt. Nemen we alle volken en natien saam, gelijk ze eens in den loop der eeuwen in miljoenen en nogmaals miljoenen individuen, in alle streken der wereld geboren werden, leefden en westervonden, dan is uit deze miljoenen wel het doen en laten van enkele menscheleke persoonlijkheden geboekt, wier heugenis naleeft, maar van verreweg de overgrote meerderheid weet de historie ons niets te zeggen, vooral niet zoo ge de kinderen er onder medereken.

En toch spreekt al wat ons in 't komende oordeel gemeld wordt klaarlijk uit, dat ieders levensdoel en heel onze gedragswijze en optreden duurzaam in de heugenis Gods voortleeft, en in den oordeelsdag eens weer in 't licht zal treden, om over onzen eigen toestand te beslissen. Hierbij toch verliezen we ons in zulke massale cijfers, en in zulke gansch gewone, bijna nietige en niets beduidende levens, dat 't ons niet gegeven kan worden, ze duurzaam als in te prenten in onze heugenis, zelfs niet voor wat ons zelve en onze kinderen betreft.

Vandaar nu het Boek. Het Boek op 't kantoor hield aantekening tot van de kleinste inkomsten en uitgaven, en geheel de rekening zou falen, indien ook maar twee, drie uitgaven veronachtzaamd waren. Het kasboek en het Grootboek kan hier aanvullen, wat in onze heugenis te loorging. Bij geschil wijst dan het boek 't uit, en in dat boek is de volledigheid en de nauwkeurigheid volkomen. En zoo nu ook is het onderscheid tussen onze heugenis en de heugenis Gods. Ook wat ons eigen leven betreft, is ten minste negen tiende van al wat ons overkwam en wat we deden, uit onze heugenis glad weggegleeden. Er bleef een stuk leven in onze heugenis vastgeklemd zitten, maar van 't volkomen naleven in onze heugenis van wat doorleefd werd, is bij geen onzer sprake.

Vandaar nu het Boek, om hier geheel denzelfden dienst te vervullen, dien het boek op 't kantoor bewijst. Wat ons ontging, staat in dat Boek als door Gods vinger precieslij opgeteekend. En nu komt eens de dag en de ure, waarin over alle kind des menschen het jongste oordeel zal gaan, en dat oordeel moet volledig, dat oordeel moet stipt overeenkomstig het gebeurde in 't feitelijke leven zijn. Alzo niet God heeft dat Boek van noode. Voor Hem staat 't alles van zelf klaar en helder als een levend beeld. Maar bij ons werkt de vergeetelheid, wij waren van ons eigen leven vervreemd. En die vervreemding is 't nu, die in den dag des oordeels te niet wordt gedaan, om plaats te maken voor klare, heldere, duidelijke en volledige heugenis.

Natuurlijk verschillen de boeken, die hier in aanmerking komen. Een ander is het Boek van wie ten eeuwig leven ingaat, en een ander het Boek dat het onherroepelijk oordeel der verlorenen bevat. Daarom staat er ook niet het Boek, maar de Boeken werden geopend.

Dat zal dan het ontzettend oogenblik zijn, waarop het vergeten zondig leven weer in klare trekken naar voren zal treden, en de heugenis in onbegrijpelijke volkomenheid, voor 't minst één oogenblik, de geprangde ziel weer verschrikken, of ook wie door Gods genade ten leven uitging, in zulge herinnering weer op zal doen leven.

Hierbij nu vergeleken valt al wat een dier zich heugen kan, geheel weg. Het is alleen met den mensch dat hier gerekend

wordt, met den mensch die naar het Beeld Gods is geschapen, en die in dit Beeld van zijn God ook de wonderde eigenschap ontving, om de heugenis van het verleden te laten naleven.

Vandaar de zegen die er op rust, zoo we reeds vóór ons sterven er ons aan wennen, om die heugenis van ons verleden in te denken, met dank zonder einde aan onzen God voor wat Hij ons ten beste geeft, en met aanklacht tegen ons zelf voor zooveel we tegen onzen God ingingen.

Dr. A. K.

38ste Jaarvergadering

van de
Vereeniging voor Hooger Onderwijs op
Gereformeerden grondslag, gehouden te
Utrecht den 10en en 11en Juli 1918.

Onze jaarvergadering is ditmaal later gehouden dan dit gemeenlijk pleegt te geschieden. Dat komt wel door de Verkiezingen voor de Tweede Kamer, die ditmaal op 3 Juli vielen. Dat we in Utrecht samenkwamen is niets bijzonders, maar of de keuze op Utrecht zoo gevallen zijn in andere tijdsomstandigheden, als bijvoorbeeld het reizen niet zoo duur en niet zoo moeilijk ware geweest, is de vraag. Dan komen we nu in Utrecht saam in *Kunsten en Wetenschappen*, zeker voor geheel onze beweging een gebouw van historische betekenis; het gebouw ook, waarin de eerste wetenschappelijke dag werd gehouden, maar dat toch voor het houden van een jaarvergadering minder aantrekkelijk was. Doch *Tijds* was niet te krijgen en in *A. en W.* hebben we het ook goed gehad, wat uit het verslag van onze jaarvergadering wel zal blijken.

Zooals wij zeiden werd Woensdag 10 Juli de Wetenschappelijke dag gehouden. De leiding van dezen dag was opgedragen aan den hoogleeraar Dr. R. H. Woltjer, die nadat hij de vergadering geopend had niet het lezen van een gedeelte van Gods Woord en gebed, aan de orde stelde het referaat van den hoogleeraar Dr. L. B. ouman, handelende over: „De begrippele relaties in de Psychologie.“

De aanhangers van de diepte-psychologie hebben niet ten onrechte de opmerking gemaakt, dat er een kloof gaapt tusschen de wetenschappelijke psychologie van den tegenwoordigen tijd en wat de praktijk van het dagelijks leven van de psychologie verwacht. Zij willen nu door de studie van de psychologische problemen en met name van de psychoanalyse aantoonen, dat men op deze wijze eerst komt tot het ware inzicht in de psychologie en ook van de psychopathologie. De waarde van de psychoanalyse niet betwistend, meent de spreker echter, dat door deze leer logische en methodologische fouten worden gemaakt, wat in verband staat met de bijzondere plaats, die de psychologie inneemt in het systeem der wetenschappen.

Onderscheid moet gemaakt worden tusschen de causale en de begrippele relaties. Het ideaal bij het natuurwetenschappelijk onderzoek en bij de toepassing der natuurwetenschappelijke methode is de kwantificering der onderzoeksprocessen. Het psychische, dat naar zijn aard altijd kwalitatief blijft, kan nooit een kwantificering der processen nastreven. Principeel is dit onmogelijk zonder het eigenlijk, namelijk het psychisch onderzoeksobject, te verliezen. Het psychische komt uit het psychische op voor mij begrippele wijze. Wanneer ik iemand in toorn zie, dan ga ik mij afvragen, hoe deze toestand is voortgekomen uit een anderen toestand, wat er gebeurd is, wat er aan vooraf is gegaan, waardoor we dus zijn toorn kunnen verklaren.

Anatomisch en psychologisch onderzoek van de hersenen, de experimentele psychologie trachtte de causale relaties op te sporen, de begrippele psychologie zoekt naar de begrippele relaties, beide richtingen staan naast elkaar. De begrippele psychologie wordt opgebouwd uit het doorleven van een onmiddellijke evidentie, de vraag naar de genese daarvan staat buiten de methodologie, zooals de genese der waarneming of de evidentie in de overtuiging van een causaalverband buiten het onderzoek over de vooropstellingen der natuurwetenschap ligt.

Speciaal bij de beoordeling van de psychoneurosen is de begrippele psychologie van groote betekenis. Is de psycholoog zelf een geloovig, dan zal hij gemakkelijker kunnen indringen en invoelen in het zieleleven van zielesoekenden en gedeeprideerden. De begrippele psychologie is van nut voor de studie der traumatische neurosen, de psychopaten, der gevangenis-neurosen en psychosen. Belangrijk voor de begrippele relaties zijn ook de nawekingen van vroegere gebeurtenissen.

Zoo komt men tot de verdrongen processen, die vooral ook in den wereldoorlog een groote rol spelen. Zoo komt men eindelijk ook tot de verdrongen complexen, die bij de Freudse psychologie en bij Jung zoo op den voorgrond treden. De zoogenaamde kathartische methode daarbij toegepast, verdient alle aanbeveling. Freud neemt dan ook onder de begrippele psychologen een belangrijke plaats in, hij gaf vaak verrassende inzichten, wanneer hij de begrippele relaties beschreef van vele symbolen en verdringen. Hij beging echter fouten, eenzijdigheid door de begrippele psychologie uit te breiden tot de psychologie der „Annahmen“, hij blijft nog vast houden aan de associatie psychologie en meende werkelijk causale rela-

ties te geven, anderzijds door uit de begrippele relaties theorieën op te bouwen, over de oorzaken van het geheele psychische proces, terwijl het begrippele uit zijn aard nooit tot theorieën kan leiden.

Een belangrijke fout in de opleiding van den medicus, achte spreker, dat hij niet op vraagstukken op methodologisch gebied wordt gewezen, en de voorstudie daarvoor hem onthouden wordt. Spr. heeft een poging willen wagen aan te geven, waar de diepere problemen op het gebied der psychologie en der psychopathologie liggen; misse we voor een kijk in deze problemen nog veel — dank zij Jaspers voorlichting kwam daarin reeds veel verbetering — toch mag nu reeds als een zaak van groot gewicht beschouwd worden de scherpe scheiding tusschen de causale en de begrippele relaties, tusschen de causaal verklarende en de begrippele psychologie. Als begrippele psychologen staan we niet meer zoover van onze patienten, gevoelen we ons dichter bij de theologen, juristen en paedagogen, die immers ook de begrippele relaties trachten te vinden, en is de kloof overbrugd, die ons scheidde van de kennis van de menscheleke ziel.

Deze zelf komt eindelijk door de studie der begrippele relaties weer tot haar recht en ook hier kan van een overwinning der ziel gesproken worden.

Aan de bespreking namen deel Dr. D. Schermers, Dr. F. J. J. Buitendijk, Prof. Dr. C. van Gelderen, Dr. J. G. Geelkerken, Prof. Dr. W. Geesink, Dr. J. Jansen, Dr. H. W. Smit, Dr. J. G. Ubink, Dr. K. J. Bult en de voorzitter, Prof. Dr. R. H. Woltjer, die uitvoerig door den referent beantwoord werden.

Voor de middagsamenkomst, die te 2 uur geopend werd, leidde Prof. Dr. A. G. Honig, van Kampen, in het onderwerp: „De taak der wijsbegeerte. De ontwaakte behoefte aan een bevredigende wereld- en levensbeschouwing. Eene filosofie van het Calvinisme.“

Professor Honig begint met er aan te herinneren, dat tot voor korten tijd de vraag naar de taak der wijsbegeerte op zeer verschillende manieren werd beantwoord. Nog in 1891 kon Woltjer schrijven: „mij ontbreekt de leidende draad, zoodra wij op het gebied der wijsbegeerte komen. Daar is 't zoveel hoorden, zoveel zinnen.“ Na dien tijd is het veelzins anders geworden. Tegenwoordig zoeken vele geleerden, zooals Windt, Windelband (die aanvankelijk de filosofie opvatte als: Wetenschap van den algemeinguligen Werken), Wilhelm Jerusalem, Paul Natorf en Ritter het karakteristieke van de wijsbegeerte in de ontwikkeling eener wereld- en levensbeschouwing. Tot deze opvatting baande de weg de gedachte, die in Duitsland o. m. door Schleiermacher, Paulsen en Windt voorgedragen is, en waarmede ten onzent o. a. Opzoomer, Scholten en Kuyper zich vereenigden. Volgens deze denkers toch zag de filosofie zich geroepen, de resultaten der bijzondere wetenschappen tot een algemeene wetenschap te verwerken. De jongste opvatting is zeer begrippele. Wijsbegeerte is niet iets wat aan een bepaalden tijd eigen is, maar het is iets voor alle tijden en alle volken — zij het ook, dat de wijsgeerige aanleg der menschen zich in de eene eeuw sterker openbaarde dan in de andere. Aan den mensch is eigen de begeerte, om alle geestelijke en stoffelijke verschijnselen in hun samenhang te doorzien, om zich eene voorstelling te vormen van heel die wereld, waarmede hij telkens in aanraking komt en waartoe hij immers ook zelf behoort. Voor het Christelijk denken laat zich deze behoefte psychologisch uitnemend verklaren. De schepping des menschen naar Gods beeld is ook hier van primordiale betekenis.

De historie wijst uit, dat deze opvatting van de taak der wijsbegeerte de juiste is. Dit wordt in korte trekken aangewezen. Daarna worden deze twee bedenkingen tegen het aangewezen standpunt onder de oogen gezien: 1. de wijsbegeerte is een zeer moeilijk studievak en daarom kunnen slechts zij zich aan de studie ervan wijden, die bijzonder begaafd zijn; 2. er zijn verschillende wijsgeerige vakken.

De honger naar een hoofd en hart bevredigende wereld- en levensbeschouwing is thans groot. Het heden (afgedacht zelfs van den wereldoorlog) is zoo in droef. Eenzijdigheid de hoopge bloei der cultuur en anderzijds het schrijnende gevoel van onbevredigdheid. Aangewezen wordt, hoe de hoogleeraar Eucken dat verklaart. Welnu, uit dit zich ongelukkig gevoelen laat zich de tegenwoordige honger naar een wereld- en levensbeschouwing zeer goed verklaren. Ook — gelijk Windelband antwoorde — de terugkeer naar Hegel, waar eenzijdig Schopenhauer en Von Hartmann en anderzijds Nietzsche onbevredigd lieten. Daarom tracht ook Bolland datgene te bieden, waaraan velen behoefte gevoelen.

Deze honger naar een filosofie heeft aan de Christenheid in het gemeen, en aan de belijders van de gereformeerde religie in het bijzonder, iets te zeggen. Een systeem van Calvinistische wijsbegeerte is dringend noodig. Noch zij, die beweren, dat het positieve Christendom zich heeft overleefd, noch zij, die (zooals ten vorige jare nog Julius Kaftan in een breedvoerig boek) stonde houden, dat Kant de wijsgeer van het Protestantisme is, hebben recht. Eene filosofie van het Calvinisme is noodig en mogelijk en kan voor duizenden ten rijken zegen zijn. In vogelvlucht wordt een schets daarvan gegeven.

Met den referent kwamen in debat Prof. Dr.

W. Geesink, Dr. A. Brummelkamp, Prof. Dr. T. Hoekstra, Prof. Mr. Anema, Dr. V. Hepp, Dr. J. G. Ubink en de voorzitter, Prof. Dr. R. H. Woltjer. De mogelijkheid van een Calvinistische filosofie werd in het debat betwist, althans de wetenschappelijke arbeid daarvoor nog niet genoeg gevorderd geacht, om aan uitvoering van hetgeen de referent bepleit had, te kunnen denken.

Bidstond—Vrije Universiteit.

Aan den vooravond van de jaarvergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag werd in de Bagijnkerk een ure des gebeds gehouden, waarin als voorganger optrad Dr. J. C. Rullmann.

ZWEEER. Het zingen Psalm 141: 2, las Klaagliederen 5: 19—22, en koos daaruit, na een kort voorgebed, de laatste woorden van vs. 21 tot tekst: „Verleide onze dagen als van ouds.“

Het is, aldus spreker, dezen zomer juist veertig jaar geleden, dat besloten werd om over te gaan tot de oprichting van een vrije Gereformeerde Hoogeschool hier te lande. De nood der kerk drong daarop. Bij de Hooger-Onderwijset van 1876 was officieel het geloof in den levenden Christus uit de Godgeleerde Faculteiten weggenomen. En de Haagsche Synode, die nu door kerkelijke hoogleeraren het staatsonderwijs zou aanvullen, ging in 1878 bij haar benoemingen zoo schandelijk partijdig te werk, dat zij, ook naar de innige overtuiging van Dr. Bronsveld, in dat ééne jaar meer kwaad deed aan de kerk, dan wellicht 25 jaar weer goed zouden kunnen maken. Vooral de benoeming van Dr. Cannegieter, een beslist aanhanger der Groninger richting, tot kerkelijk hoogleeraar in het rechtsnatie Utrecht, was een slag in het aangezicht van heel de orthodoxie, en bewees dat de Synode nog minder eerbied had voor het belijdend deel der kerk dan de staat.

Maar reeds in het laatst van 1877 was een kleine broederkring ten huize van den heer W. Hovy te Amsterdam onder de banier van de Gereformeerde Belijdenis saamgekomen, om biddende te overwegen, wat er gedaan kon worden tot redding van het heilig beginsel der Theologie. En daar rijpte nu het denkbeeld dat het komen moest tot een eigen stichting, en dan niet slechts voor de Theologie, maar ook voor de andere wetenschappen. En al moest de aanvang dan uiterst klein en zwak zijn, er mocht toch niet langer worden gedraaid. Er was periculum in mora. Vooral toen door de Synodale benoemingen het vast stond, dat zelfs de dogmatiek, het hart der Theologie, aan de aanstaande Evangeliedienaars door loochenaars der godheid van Christus onderwezen zou worden, toen was de teufing geworpen en moest er naar een beteren waarborg worden omgezien. „En die waarborg zal komen“, zoo schreef *De Heraut* van 14 Juli 1878, met inspelung op de voorgenomen stichting van een Gereformeerde School der Wetenschap. Op 22 October 1878 constituëerde zich te Utrecht een voorloopig Comité, waarin het gewichtige besluit viel om een Vereeniging voor Hooger Onderwijs op te richten op den grondslag der Gereformeerde beginselen. En op 5 December d. a. v. werd in diezelfde stad definitief overgegaan tot de oprichting der gereproteerde vereeniging en tot de vaststelling van haar statuten.

Van deze eerste vergadering ging nu ook een beziende circulaire uit, waarin de Gereformeerden in den lande tot medewerking aan zoo grootsche taak werden opgeroepen. En als wij nu, na 40 jaar, dat historische document nog eens over lezen, ontroeft ons nog het heilig enthousiasme, waarmede dit stoute plan werd aangegrepen, en moeten wij in diepe diepsoeroering getuigen: Ja waarlijk, onze Vereeniging is uit het geloof geboren.

En kennelijk heeft op die geloofsdaad de zegen des Heeren gerust. De uiterst kleine broederkring, die in 1877 begonnen was te Amsterdam saam te komen, groeide binnen drie jaar tijds uit tot een wijd-vertakte vereeniging van leden en contribuanten over het gansche land. En reeds op 20 October 1880 kon de Vrije Universiteit geopend, en daarmee de smaad afgewend worden, dat er geen wapensmid meer was in Israël. Met een vijftal studenten werden in December 1880 de lessen aan de Vrije Universiteit begonnen. Maar de vooruitzichten waren vooral voor haar theologische studenten niet rooskleurig, want de Synode had hen uitgesloten van het propontexamens. Doch op het ingebrachte bewaar, hoe men de candidaten der V. U. in de Kerk zou brengen, antwoorde Dr. Hoedemaker in zijn rede van 29 December 1884 te Utrecht, dat niet één, maar wel twintig kerkeleden zich bereid verklaard hadden een leerling der V. U. tot herder en leeraar te beroepen, ook al moesten zij daardoor het landstrament missen.

Zoo nu is het ook geschied bij het kerkelijk conflict in 1886. En al meende toen onze Vereeniging voor H. O. zelve als Vereeniging zich daarbuiten te moeten houden, toch werd toen niet vergeten, dat juist het diep verlaten der Kerk de reden was geweest, waarom de Vereeniging indertijd werd opgericht. Daarom heeft toen met name Professor Rutgers als Hoogleeraar in het Kerkrecht zijn heilige roeping niet verzaakt om ook op zijn colleges het recht der kerken in helder licht te stellen, en zijn studenten te wapenen in den strijd tegen de reglementaire organisatie van 1816. Onwaardebaar is de hulp, die de V. U. hierin geboden heeft tot vrijmaking der Kerken, en voorts in het verschaffen aan die vrijgemaakte kerken van heel een corps welonderlegde candidaten in de godgeleerdheid.

Maar ook over breder terrein dan alleen dat der Kerk heeft de Theologische faculteit aan de V. U. het roeklicht van Gods Woord